

Inrichting van de Ruimte voor Woord en Geest

*Tussenrapportage werkpakket 5:
ontwikkelen en inbedden ‘hulpmiddel bepaling profiel werkplek’
met de daarvoor benodigde functiebeschrijvingen van de profielen.*

Inhoudsopgave

- A. Inleiding
- B. Kader van eindrapport en synodebesluit
- C. Overzicht van het gehele project
- D. Proces
- E. Op weg naar het hulpmiddel: zestien thema's
- F. Functiebeschrijvingen van de profielen: de nadere articulatie
- G. Inbedding hulpmiddel: proces en procedure bij de keuze voor pastor of predikant
- H. Aandachtspunten voor het vervolg
- I. Appendix: Nadere planning synode

A. Inleiding

In deze notitie staat de ontwikkeling van het hulpmiddel centraal waarmee een kerkenraad — of het leidinggevend team van een andere kerkelijke werkplek — een afgewogen keuze kan maken tussen het beroepen van een predikant of een pastor. Het hulpmiddel ondersteunt ook verder bij de formulering van het gewenste profiel. Al snel bleek dat de functiebeschrijvingen van kerkelijk werker, pastor en predikant, zoals verwoord in het *Eindrapport Ambtsvisie Ruimte voor Woord en Geest* (door de generale synode aanvaard op 21 juni 2024), verdere uitwerking vroegen. Daarom zijn deze in dit traject nader gearticuleerd en onderdeel geworden van de ontwikkeling van het hulpmiddel.

In het *Plan van Aanpak Inrichting van de Ruimte voor Woord en Geest* (maart 2025) is dit hulpmiddel opgenomen binnen werkpakket 5. Daarbij gaat het niet alleen om het hulpmiddel zelf, maar ook om de inbedding: het proces waarin de keuze voor een pastor of predikant tot stand komt en wordt bevestigd. Omdat deze nadere articulatie ook noodzakelijk is voor de realisatie van werkpakket 6 (rechtspositie) en 7 (kerkorde), is de ontwikkeling van het hulpmiddel zoveel mogelijk naar voren gehaald in de planning.

Het synodebesluit van juni 2024 was het resultaat van een intensief, jarenlang proces in kerk en synode. Daarin klonken spanningen door tussen verschillende posities en belangen. Ook bij de

besprekingen die tot deze tussenrapportage hebben geleid, waren die verschillen voelbaar. We hebben die veelstemmigheid niet willen wegpoetsen, maar juist opnieuw het gesprek gezocht. Daarbij is ook gebruikgemaakt van eerdere rapporten, zoals *Geroepen door Christus, Werkers aan het mozaïek van kerkplekken* en andere relevante documenten.

Deze notitie wil niet het laatste woord spreken. Om te beginnen omdat dit een tussenrapportage is, met nog een pilotfase en verdere stappen voor de boeg. Zowel aan het hulpmiddel en de bijbehorende inbedding, maar ook aan de profielen wordt nog steeds gesleuteld. Feedback uit de synode kan daar ook nog bij worden betrokken. Maar ook verder is er geen sprake van 'laatste woord' omdat *Ruimte voor Woord en Geest* nadrukkelijk spreekt van een *wendbare koers*:

“De route die voorligt, laat ruimte voor groei en bijstelling. De kerk zal gaandeweg moeten ervaren hoe deze voorstellen in de praktijk uitwerken en of ze eventueel bijgesteld moeten worden.”

Daarom wordt in paragraaf H. alvast een eerste voorstel gedaan voor een breed samengestelde commissie voor begeleiding en monitoring na invoering.

Regelmatig klinkt de vraag of dit project het tekort aan werkers in de kerk kan oplossen. Het antwoord is duidelijk: nee. Niet alleen omdat de toekomst — zeker die van de kerk — zich niet laat plannen, maar ook omdat de komende tien jaar veel predikanten met emeritaat gaan en kerkelijk werkers met pensioen. Er zal dus naar verwachting sprake blijven van krapte op de kerkelijke arbeidsmarkt. Nieuwe instroom van predikanten, pastores en kerkelijk werkers kan dat tekort slechts gedeeltelijk verlichten en daaraan kan, zo is de inzet, deze uitwerking van de vernieuwde ambtsvisie dan weer een bijdrage leveren.

Momenteel zijn er circa 1.300 gemeentepredikanten en een kleine honderd kerkelijk werkers met preekconsent en predikantsbevoegdheden. Vanaf 2027 kan een aanzienlijk deel van deze groep — wanneer hun gemeente daar ook voor kiest of wanneer zij elders worden beroepen — bevestigd worden als pastor. Dit maakt duidelijk dat er in de nabije toekomst niet zozeer verdringing van beroepsgroepen te verwachten is, maar eerder een gezamenlijke inspanning om het werk te dragen.

Uitgangspunten

Voor het geheel noemen we vijf uitgangspunten, waarvan we hopen dat ze herkend worden in het geheel:

- a. De Protestantse Kerk kent van oudsher een decentrale bestuursvorm. Deze eigenheid, die ruimte biedt voor plaatselijke verantwoordelijkheid en keuzes, blijft ons uitgangspunt. Tegelijk vraagt de autonomie van de plaatselijke gemeente, en de begrenzing daarvan door de inbedding in het geheel van de kerk, bij verschillende onderwerpen om zorgvuldige afwegingen die recht doen aan de uiteenlopende perspectieven en belangen.
- b. Binnen dit geheel heeft de classis een bescheiden maar betekenisvolle plaats. Zij verbindt, ondersteunt en stimuleert gemeenten in hun roeping en taak, en vertegenwoordigt tegelijk de kerk als geheel.
- c. Onze kerk is pluriform: rijk aan verscheidenheid in gemeenten, tradities en contexten. Deze veelkleurigheid zien wij als gave én opgave, die we voluit willen eerbiedigen.
- d. In het werk van de dienaar van het Woord spelen drie perspectieven mee: de persoon, het ambt en het beroep. Het hier beschreven hulpmiddel richt zich vooral op het

perspectief van het *beroep* — in de betekenis van vacature of functie waarin iemand dient.

e. Juist in onze veelkleurigheid is openheid onmisbaar. Transparantie in het gebruik van het hulpmiddel is van waarde voor de werker zelf, de gemeente, collega's én de kerk als geheel.

Met deze tussenrapportage hopen we de synode en betrokkenen in andere werkpakketten voldoende inzicht te geven om verder te kunnen met de uitvoering van het plan van aanpak. Daaronder rekenen we ook de afrondende fase van de ontwikkeling van het hulpmiddel. Een eindrapportage daarvan zal, zo is het voornemen, in april 2026 aan de generale synode worden aangeboden. We zijn dankbaar voor allen — en dat zijn er velen — die tot nu toe aan dit proces hebben bijgedragen.

We sluiten af met een passage uit de Romeinse artikelen van de Kerkorde, die direct voorafgaan aan de artikelen over het ambt, en waarin Woord en Geest centraal staan. Artikel IV verwoordt het zo:

“De gemeente, daartoe begenadigd door de Geest, is geroepen tot de dienst aan het Woord van God in de prediking van het evangelie en de viering van doop en avondmaal in de openbare eredienst, in de dienst van de gebeden, in de missionaire arbeid, in het diaconaat, in de herderlijke zorg, in de geestelijke vorming en ook in alle andere arbeid tot opbouw van het lichaam van Christus.”

September 2025

Giel Schormans, eerstverantwoordelijke werkpakket 5

Arie van der Maas, projectleider

B. Kader van eindrapport en synode-besluit

Bij de verdere lezing van deze tussenrapportage is het van belang om het rapport *Ruimte voor Woord en Geest* (juni 2024) en het bijbehorende synodebesluit van 21 juni 2024 als leidend kader te hanteren. Daarnaast vormt ook de inhoud van het vastgestelde en in de generale synode van april 2025 besproken plan van aanpak *Inrichting van de Ruimte voor Woord en Geest* een belangrijk referentiepunt.

Met betrekking tot het rapport gaat het met name om hoofdstuk 1: *Diversiteit van werkers en kerkplekken*. Het synodebesluit onderschrijft in 2.1 — zowel in de overwegingen als in het besluit — de in het rapport geformuleerde beschrijving van de drie profielen.

In besluit 2.4, onder c. over *het stellen van een vacature in één van de drie profielen*, wordt met betrekking tot de rol van de classis expliciet toegevoegd: *“Het BMCV moet altijd toestemming geven voor het stellen van een vacature in één van de drie profielen; waarbij — in het geval van de keuze voor een pastor of predikant — het BMCV ook de gevolgde procedure toetst.”*

In besluit 2.5 (*rechtspositie*) wordt gesproken over *één kerkelijke rechtspositie voor alle drie de toekomstige beroepsprofielen, met een omslagregeling per profiel, een overgangsregeling en de mogelijkheid van tent-making ministry. De nieuwe regeling geldt bij nieuwe aanstellingen of op verzoek.*

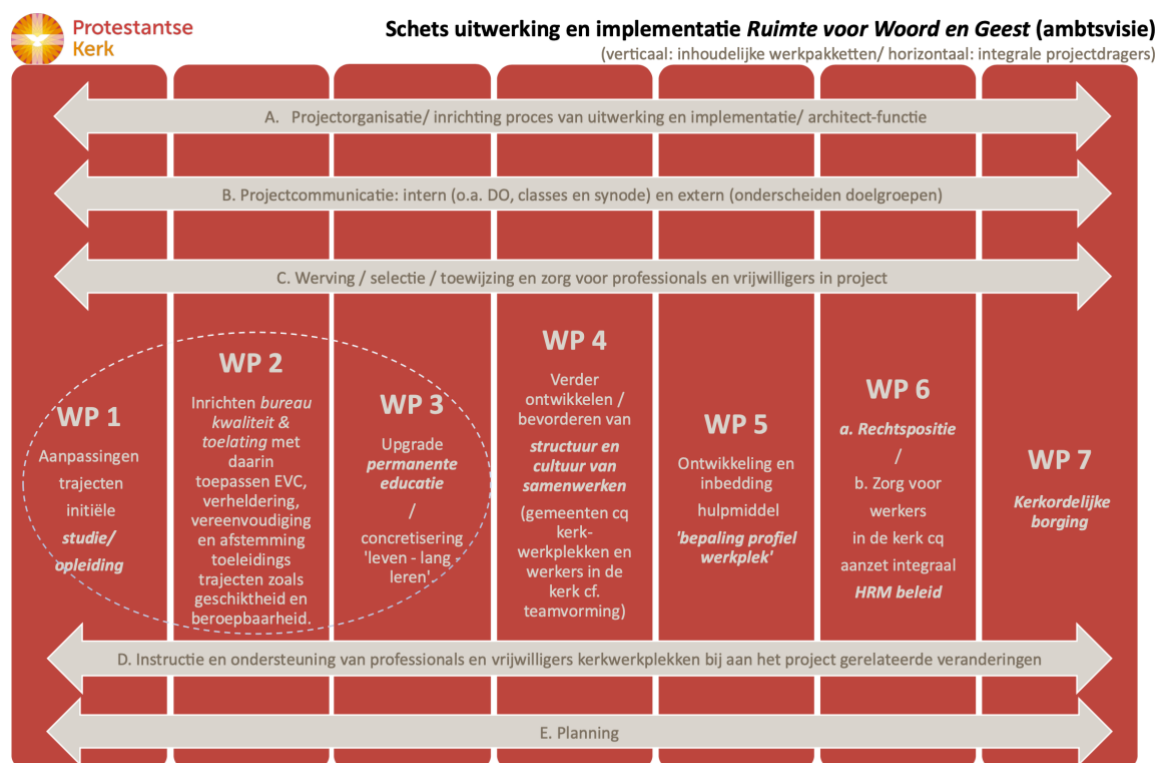
In besluit 2.6 (*Instelling bijzondere commissie van rapport*) besluit de synode:

"De synode stelt een bijzondere commissie van rapport in die toezicht houdt op en adviseert over de verdere uitwerking van het hulpmiddel met betrekking tot het vacatureprofiel (de keuze tussen pastor en predikant) en hierover rapporteert aan de synode."

In het plan van aanpak *Inrichting van de Ruimte voor Woord en Geest* is onder werkpakket 5 het proces beschreven waarmee het hulpmiddel tot stand komt. Daarbij is ook aangegeven dat, indien mogelijk, in september 2025 een inhoudelijke tussenrapportage zal worden gepresenteerd, waarin het inhoudelijk ontwerp van het hulpmiddel wordt weergegeven. Voor deze stap is het nodig — zo onderkent het plan van aanpak — dat in het ontwikkelproces van het hulpmiddel ook een nadere articulatie van de profielen plaatsvindt. In eerdere rapporten en daaropvolgende synodebesprekingen heeft de gedachtevorming rond deze profielomschrijvingen immers nog niet geleid tot afdoende besluitvorming. Het komen tot deze nadere articulatie — zo stelt het plan van aanpak nadrukkelijk — is ook van belang voor de inhoudelijke voortgang van de werkpakketten 6 (*rechtspositie*) en 7 (*kerkorde*).

C. Overzicht van het gehele project

Om het geheel van dit project goed in beeld te houden, voegen wij hierbij opnieuw het schematisch overzicht toe uit het plan van aanpak. Daarbij wijzen wij nog eens op de onderlinge samenhang van de werkpakketten en onderdelen. Dit geldt niet alleen voor de werkpakketten onderling, maar ook voor de onderdelen binnen een werkpakket cq. deze tussenrapportage. Het hulpmiddel is immers niet los te zien van zijn inbedding in proces en procedure: het samenspel van kerkenraad, consulent en classis bij de start van beroepingswerk.



D. Proces

Het in het plan van aanpak beschreven proces van *design thinking* is vanaf april 2025 ter hand genomen. Vanaf de synodevergadering van 10 april is er goed en open overleg geweest met de bijzondere commissie van rapport over de gehanteerde werkwijze. De commissie heeft ervoor gekozen om telkens met een delegatie van twee leden aanwezig te zijn bij een klankbordtafel of ontwerptafel. Daarnaast vonden er enkele verdiepende gesprekken plaats tussen leden van de commissie, de projectleider en andere leden van het projectteam. Afhankelijk van de aard van het gesprek en de context was de rol van de commissieleden meer observerend dan wel adviserend van aard.

Tussen 7 mei en 9 juli jl. vonden in totaal vijf klankbordtafels en drie ontwerptafels plaats. Zes bijeenkomsten werden gehouden in Utrecht, één in Breda en één in Meppel. Aan deze tafels namen vertegenwoordigers deel van uiteenlopende gremia: predikanten, kerkelijk werkers, voorzitters van kerkenraden en beroepingscommissies, afgevaardigden van de Bond van Nederlandse Predikanten, CNV, RMU, de Vereniging van Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB), de Protestantse Theologische Universiteit, de Christelijke Hogeschool Ede, Hogeschool Windesheim Zwolle en andere kennisinstellingen, evenals vertegenwoordigers van de brede moderamina van de classes en deskundigen uit de dienstenorganisatie en het Generaal College voor de Kerkorde.

Het ontwerptraject, dat nog niet is afgerond, staat onder leiding van ds. Giel Schormans (Mobiliteitsbureau, predikant voor het beroepingswerk en lid van het projectteam) en ds. Arie van der Maas (projectleider). Voor de ontwikkeling van het hulpmiddel is Strategic Management Centre (SMC) uit Laren ingeschakeld, in de personen van organisatie -en arbeidspsycholoog Ludwig Hoeksema en theoloog Albert Jan Stam. Beiden zijn lid van de Protestantse Kerk en hebben in 2023/2024 (pro deo) bijgedragen aan het traject richting het *Eindrapport Ruimte voor Woord en Geest* — respectievelijk in de werkgroep Opleidingen, de werkgroep Samenwerking, en de zogenoemde 'pressure cooker'. Daarmee is een zekere continuïteit van denken en ontwikkelen gewaarborgd.

De voortvarende aanpak in de voorbije maanden had ook een onbedoelde keerzijde: bij de eerste bijeenkomsten bleek het soms lastig om tijdig voldoende deelnemers met het gewenste profiel aan tafel te krijgen. Dit leidde hier en daar tot enige irritatie, bijvoorbeeld over het tempo van e-mailverkeer en het soms kort van tevoren wijzigen van data. Toch kijkt de projectleiding, alles overziend, met dankbaarheid terug op de brede participatie in deze fase. Meer dan honderd betrokkenen hebben in verschillende vormen meegedacht. Daarbij kwam opnieuw de bekende variëteit aan perspectieven en opvattingen aan bod.

Bewust is ervoor gekozen om juist ook kritische stemmen uit te nodigen. De samenwerking met de Bond van Nederlandse Predikanten is daarbij wederzijds gewaardeerd. Met name tijdens de klankbordtafels bleek het voor veel deelnemers verrassend dat er opnieuw vrij fundamenteel werd gestart, door met elkaar te benoemen: *wat is nu eigenlijk het probleem waar het om gaat?* Sommigen gingen ervan uit dat er nauwelijks nog ruimte zou zijn voor inbreng. Anderen uitten juist hun zorg dat hiermee alles weer ter discussie zou staan, en wezen op de noodzaak om de kaders van het synodebesluit van juni 2024 te respecteren. Onder de streep menen we te mogen spreken van veelal waardevolle gesprekken. Gesprekken die op onderdelen kritisch, en soms ook sceptisch waren, maar die in de meeste gevallen gaandeweg een meer constructieve toon kregen.

Na afronding van de klankbord- en ontwerptafels zijn de uitkomsten door SMC verwerkt en besproken en gewogen met de projectleiding. Deze heeft de bevindingen vervolgens uitgewerkt in deze notitie, die op haar beurt is voorgelegd aan het projectteam, de begeleidingscommissie en de bijzondere commissie van rapport. In de afrondende fase zijn gesprekken gevoerd met het bestuur van de Bond van Nederlandse Predikanten en met delegaties van CNV en RMU, de belangenbehartigers van kerkelijk werkers. Zonder afbreuk te willen doen aan de vrijheid van de commissie van rapport, BNP, CNV en RMU ten aanzien van hun uiteindelijke afwegingen en beoordeling, meende de begeleidingscommissie op 10 september — op basis van de gevoerde gesprekken — voldoende grond te zien om deze tussenrapportage vast te stellen en via directieteam en moderamen aan te bieden aan de generale synode.

E. Op weg naar het hulpmiddel: zestien thema's

Tijdens de klankbord- en ontwerptafels is gevarieerd met de volgorde waarin de drie centrale elementen — *het hulpmiddel*, *de functieprofielen* en *de inbedding* van het hulpmiddel — aan de orde kwamen. In de praktijk bleek dat juist de onderlinge wisselwerking tussen deze drie onderdelen zowel tot complexiteit leidde als ook zicht bood op mogelijke oplossingsrichtingen.

Voor deze tussenrapportage is gekozen voor een gestructureerde benadering, waarin eerst de inhoudelijke opbrengst ten bate van het nader te ontwikkelen *hulpmiddel* wordt gepresenteerd. Vervolgens worden de *profielen* nader uitgewerkt, en als derde komt de *inbedding* aan bod: het proces en de procedure voor het gebruik van het hulpmiddel, om te komen tot een afgewogen keuze voor een predikant of pastor in een vacature.

Het hulpmiddel bevindt zich momenteel in de ontwerpfase en zal in de periode september 2025 – maart 2026 verder worden uitgewerkt en getest. Het inhoudelijke tussenresultaat dat leidend is voor het vervolg bestaat uit een lijst met zestien thema's, die ieder een eigen weging krijgen. Samen leveren zij een indicatie op of bij een vacature in een gemeente of een andere 'kerkwerkplek' (zoals een pioniersplek) eerder een pastor of een predikant gewenst is.

De inhoud van de thema's is voortgekomen uit de gesprekken aan de klankbordtafels. Tijdens de ontwerptafels is daarop verder ingezoomd en zijn de thema's gewogen op hun relevantie voor de te maken keuze. Het hulpmiddel is daarbij nadrukkelijk niet bedoeld om tot een 'harde technische' uitkomst te leiden in de zin van: *er moet een predikant komen* of *er moet een pastor komen*. Veeleer genereert het een indicatie op een schaal van voorkeur of noodzaak ten aanzien van het ene of het andere profiel.

Het is ook denkbaar dat de uitkomst geen duidelijke voorkeur laat zien. In dat geval zou een gemeente – in samenhang met de afgegeven solvabiliteitsverklaring – kunnen besluiten een vacature open te stellen voor zowel een pastor als een predikant, en de uiteindelijke keuze te laten afhangen van het proces van roepen en geroepen worden, zoals dat zich ontvouwt tussen kerkwerkplek en kandidaat.

De gebruikte terminologie in dit verband (zoals *roepen* of *vacature*) kan, afhankelijk van de aard en kleur van de betreffende plek, op verschillende manieren worden ingevuld. Flexibiliteit in taal en betekenis weerspiegelt hier de diversiteit van contexten binnen de kerk.

Hieronder volgt een overzicht van de zestien thema's, ingedeeld in drie categorieën, van **A naar C in oplopende relevantie** voor het maken van het onderscheid tussen de profielen pastor en predikant:

<i>Categorie A: In mindere mate relevant voor het maken van de keuze pastor of predikant</i>	
1	Solitair of in teamverband <i>Hierbij gaat het erom of de werker alleen of in teamverband werkt</i>
2	Beleidsplan van de gemeente <i>Dit betreft de bijdrage die een werker levert aan de totstandkoming van het beleidsplan en de openheid en daarmee de zelfstandigheid van de werker om de doelstelling(en) te bepalen.</i>
3	Demografische differentiatie <i>Dit betreft kenmerken van de leden van de gemeente waarop de werker moet anticiperen.</i>
4	Sociaaleconomische differentiatie <i>Dit betreft de maatschappelijke positie van gemeenteleden waarop de werker moet anticiperen. (Wisselwerking met aspecten uit de thema's agogische en/of verdiepende behoeften.)</i>
5	Kader <i>Dit betreft mensen die met en voor de werker leidinggeven en/of andere taken uitvoeren. (Wisselwerking met aspecten uit de thema's agogische en/of verdiepende behoeften.)</i>
6	Rol van de gemeente in oecumene en samenleving <i>Hier gaat het erom of de gemeente deelneemt in oecumenische activiteiten. (Wisselwerking met aspecten uit de thema's agogische en/of verdiepende behoeften.)</i>
7	Rol van de gemeente in de plaatselijke en/of regionale samenleving <i>Hier gaat het erom welke activiteiten de gemeente onderneemt in de samenleving. (Wisselwerking met aspecten uit de thema's agogische en/of verdiepende behoeften.)</i>

<i>Categorie B: In aanzienlijke mate relevant voor het maken van de keuze pastor of predikant</i>	
8	Dynamiek/volatiliteit van de gemeente <i>Dit gaat om de mate waarin veranderingen, spanningen of ontwikkeling zich voordoen. (Wisselwerking met aspecten uit de thema's agogische en/of verdiepende behoeften)</i>
9	Het belang van agogische inzet in pastoraat <i>Dit betreft het inzetten van creatieve middelen van geestelijke zorg en aandacht vanuit geloof, hoop en liefde.</i>
10	Het belang van agogische inzet in vorming en toerusting <i>Dit betreft het inzetten van creatieve middelen om leerprocessen in gang te zetten of te ondersteunen.</i>
11	Het belang van agogische inzet in gemeenteopbouw en veranderprocessen <i>Dit betreft het inzetten van creatieve middelen om veranderingsprocessen in de gemeente in gang te zetten of te ondersteunen.</i>
12	Het belang van agogische inzet in liturgie, rituelen en spiritualiteit <i>Dit betreft het inzetten van creatieve middelen om de gemeente het geloof te helpen belijden, beleven en vieren.</i>
13	Het belang van agogische inzet in samenwerking en interdisciplinair werken <i>Dit betreft het inzetten van creatieve middelen om samen te werken met andere disciplines en instellingen.</i>

<i>Categorie C: In sterke mate relevant voor het maken van de keuze pastor of predikant</i>	
14	Het belang van intellectuele en theologisch – filosofische verdieping <i>Hier gaat het om het bieden van denkkraft, reflectie en inspiratie vanuit de eigen kerkelijke en theologische tradities en bredere culturele, filosofische en maatschappelijke contexten.</i>
15	Het belang van exegetische en hermeneutische verdieping <i>Hierbij gaat het om zelfstandig onderzoek en verdiepende uitleg en interpretatie van de Schrift vanuit haar grondtekst en context en de vertaling daarvan naar het heden.</i>

16	Het belang van geestelijk – spirituele (theologische) verdieping <i>Dit betreft de doordenking en eigenstandige hertaling van geloofsinhoud, Godsbeelden en geestelijke vragen vanuit Schrift en traditie.</i>
----	--

Opmerkingen:

a. In het ontwerpproces wordt parallel ook gewerkt aan een aantal kernvragen die helpen te bepalen of ernaast of (deels) in plaats van een predikant of pastor behoefte is aan een kerkelijk werker op een deelgebied. In deze tussenrapportage focussen we ons echter op de kernvraag die nu voorligt: de profielfifferentiatie tussen pastor en predikant.

b. Bij elk van de zestien thema's zijn inmiddels concept aspecten geformuleerd, die tijdens de ontwerptafels expliciet zijn meegewogen. In deze tussenrapportage worden ze nog niet gepresenteerd, omdat ze in ontwikkeling zijn en we ons hier beperken tot de hoofdlijnen. De bijzondere commissie van rapport, die vanaf het begin nauw bij het proces betrokken is, is wel met deze conceptuitwerkingen bekend.

c. Het hulpmiddel is geen losstaand technisch instrument, maar krijgt betekenis in zorgvuldige en open gesprekken waarin uitkomsten worden besproken en gewogen. Zie G. Inbedding van het hulpmiddel. Zo ondersteunt het een weloverwogen keuze tussen pastor en predikant. Daarnaast helpt het bij het formuleren van een helder profiel van zowel de gewenste werker als de gemeente, wat van belang is in het beroepsproces.

F. Functiebeschrijvingen van de profielen: de nadere articulatie

Hieronder volgt een overzicht van de functiebeschrijvingen die horen bij de profielen van kerkelijk werker, pastor en predikant. Deze functiebeschrijvingen zijn nodig voor de opleidingen, voor de verdere ontwikkeling van het hulpmiddel én voor de uitwerking in werkpakket 6 (rechtspositie) en 7 (kerkorde) en voor de opleidingen.

Voordat we de beschrijvingen weergeven, is het goed om stil te staan bij het onderscheid tussen een beroepsprofiel en een functieprofiel. Een beroepsprofiel schetst een breed en algemeen beeld van een beroep. Een functieprofiel daarentegen geeft een meer concrete omschrijving: welke taken en verantwoordelijkheden horen erbij, welke opleiding en competenties zijn vereist en in welke context wordt de functie uitgeoefend. De opleidingsniveaus die gelden voor kerkelijk werker, pastor en predikant zijn in het eindrapport **Ruimte voor Woord en Geest (p. 5)** zoals door de generale synode in juni 2024 vastgesteld weergegeven:

	Kerkelijk werker	Kerkelijk werker	Pastor	Predikant	Predikant
NLQF	5	6	6	7	8
Graad	Associate degree	Bachelor	Bachelor	Master	Gepromoveerd
Roeping en zending	Bediening	Bediening	Dienaar des Woords	Dienaar des Woords	Dienaar des Woords
Context	Context met beperkte mate van onzekerheid	Wisselende context met enige mate van onzekerheid	Wisselende context met enige mate van onzekerheid	Sterk wisselende context met hoge mate van onzekerheid	Sterk wisselende context met hoge mate van onzekerheid
Aard van het werk	Ondersteunend (opbouw)werk	(Opbouw)werk	Voorganger van gemeente	Voorganger van gemeente	Voorganger van gemeente

Ruimte voor Woord en Geest bouwde voort op het rapport **Werkers aan het mozaïek van kerkplekken**, dat in april 2023 door de generale synode werd aanvaard. Op pagina 7 daarvan zijn de beroepsprofielen weergegeven:

DE DRIE BEROEPSPROFIELEN

Met het opstellen van beroepsprofielen willen we recht doen aan de protestantse ambtsvisie uit *Geroepen door Christus*, aan de praktijk van nu, en aan de uitdagingen van morgen. Zodat er ruimte komt voor een diversiteit van werkers. Zodat er meer helderheid kan komen over regels en verantwoordelijkheden. En zodat werkers – ieder vanuit hun eigen roeping en expertise – evenwichtig kunnen samenwerken aan een toekomstgerichte kerk. We zien drie brede profielen voor ons:

1. Profiel: Kerkelijk specialist

- Actief op een deelgebied binnen de gemeente/voor een specifieke doelgroep
- Toerusten van gemeenteleden op dit deelgebied
- Uitvoerend/coördinerend/beleidsmatig werk
- Specifieke kennis en expertise

Ambt: ouderling/diaken, een vierde ambt of een bediening

2. Profiel: Pastor

- Voorganger voor de hele (kern)gemeente
- Begeleiden/toerusten van mensen en processen
- Coördinerend/beleidsmatig werk
- Kennis van Schrift en theologie (inclusief toegang tot/basiskennis van grondtalen)
- Agogische vaardigheden

Ambt: dienaar des Woords

3. Profiel: Predikant

- Voorganger voor de hele (kern)gemeente óf bovenplaatselijk
- Coördineren, concepten ontwikkelen en innoveren
- Toerusten/versterken van de kerk door theologisch-inhoudelijke verdieping
- Vanuit wetenschappelijke expertise innoverend reflecteren op vragen uit de praktijk
- Verdiepte kennis van Schrift en theologie (inclusief beheersen van de grondtalen)
- Soms: specifiek aandachtsgebied
- Analytische vaardigheden

Ambt: dienaar des Woords

In het besluit van april 2023 gaf de synode de opdracht de beroepsprofielen verder uit te werken. Dat is deels gerealiseerd in *Ruimte voor Woord en Geest*, waarin de kerkelijk specialist opnieuw de aanduiding *kerkelijk werker* kreeg. In juni 2024 besloot de synode dat deze uitwerking een goede beschrijving bood van de onderscheiden beroepsprofielen. In het vervolgtraject van *Ruimte voor Woord en Geest*, zoals vastgelegd in het plan van aanpak, wordt nu de volgende stap gezet: van beroepsprofielen naar functieprofielen, een nadere articulatie.

Opmerkingen vooraf:

- a. In de nadere uitwerking zoals nu gepresenteerd is het profiel van de kerkelijk werker voor een belangrijk deel ongewijzigd gebleven en verder toegespitst op de nieuwe situatie. Werkzaam in een gemeente, op deelgebieden, is daarin de kern. Nadere onderscheiding tussen A en B zal nog plaatsvinden.
- b. De beschrijvingen hebben primair betrekking op functies. In het kerkelijk spraakgebruik spreken we van 'de predikant', 'de kerkelijk werker' en — steeds vaker — 'de pastor' als aanduiding van een persoon: iemand *is* predikant, *is* kerkelijk werker, *is* pastor. Dat gebruik zal, deels, blijven bestaan. Tegelijkertijd ontwikkelt zich een toename in het functioneel gebruik van deze termen. Zo is het denkbaar dat iemand, bijvoorbeeld bij een combinatie van meerdere parttime aanstellingen, gelijktijdig werkzaam is in de functie van predikant én pastor, of van kerkelijk werker én pastor. Of wellicht ook van predikant én kerkelijk werker. Dat er sprake gaat zijn van één kerkelijke rechtspositie gaat deze combinaties in theorie vergemakkelijken. De kerkelijke praktijk zal verder leren hoe het zich ontwikkelt.
- c. Aan de functiebeschrijvingen zal bij de voorstellen voor kerkordeaanpassing nog een specifieke uitwerking worden toegevoegd voor de functie van pastor-geestelijk verzorger. Ter voorbereiding daarop worden gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van het categoriaal pastoraat.
- d. Er is geen wezenlijk onderscheid tussen de functies van pastor en predikant. Wel zijn ze te onderscheiden naar taakinhoud, rolinvulling en context van inzet. Dit leidt tevens tot een gedifferentieerde weging van de functies met het oog op beloning. De houdbaarheid van deze gedifferentieerde weging zal op korte termijn worden getoetst door een extern bureau.
- e. In het realiseren van zijn roeping kenmerkt het eigene van het werk van de *predikant* zich vanuit een zelfstandige spiritualiteit door een vernieuwende oriëntatie, waarbij het geheel van kerk en samenleving in beeld is. De predikant werkt vanuit zelfstandige theologische positie en legt steeds voor kerk en wereld verantwoording af van het geloof en het handelen van de kerk en draagt bij aan het bestuur van de kerk. In de ellips tussen pastorale nabijheid en het profetische tegenover vanuit het Woord, representeert de predikant meer het zelfstandig tegenover van het ambt en de verbondenheid met heel de kerk.
- f. In het realiseren van zijn roeping kenmerkt het eigenen van het werk van de *pastor* zich door een praktische oriëntatie, waarvoor het gebruik van bestaande theorieën en modellen, in relatie tot een eigen spiritualiteit, leidend is. De pastor is een zelfstandige professional die zich bediend van agogische en andere vaardigheden en lokaal de theologische verantwoording van de eigen werkzaamheden verdiept/expliciteert. In de ellips tussen pastorale nabijheid en het profetische tegenover vanuit het Woord, representeert de pastor meer de pastorale verbondenheid met de lokale gemeente.
- g. De decentrale organisatiestructuur van de Protestantse Kerk biedt ruimte aan een grote diversiteit aan gemeenten en kerkplekken. Het is belangrijk dat zowel het hulpmiddel als de profielen lokaal ruimte bieden voor een passende keuze tussen kerkelijk werker, pastor of predikant, in afstemming met het omliggende landschap van 'kerkwerkplekken' en de daaraan verbonden werkers. Ook moeten er mogelijkheden zijn om binnen een functie accenten te leggen of aanvullende rollen te benoemen — bijvoorbeeld die van pastor-geestelijk verzorger (categoriaal pastoraat) of diaconaal pastor.

h. Wederkerig nodigt die diversiteit uit om gebruik te maken van elkaars specifieke competenties als pastor, kerkelijk werker en predikant. Het onderscheid tussen pastor en predikant stimuleert ook gemeenten — groot en klein — tot samenwerking in verbanden naar regio of modaliteit, sterker, ze vraagt daar om. Zo kunnen door middel van functiedifferentiatie knelpunten in de personele bezetting (deels) worden opgevangen en wordt recht gedaan aan de veelzijdigheid van roeping en inzet en de collegialiteit daarin die van oudsher een diepgewortelde waarde is in het werken in de kerk.

i. De functies kunnen goed tot hun recht komen in onderlinge samenwerking en bevorderen de 'diversiteit van werkers'. Bij samenwerking in een (wijk)gemeente vindt die plaats op basis van bovenstaande functieprofielkenmerken. Pastor en predikant kunnen ook zelfstandig in een gemeente werken als generalist. Met het oog op kwaliteitsbewaking en bevordering van onderlinge samenwerking pleiten wij voor een vorm van theologische intervisie waarbij de pastor gebruik kan maken van en leren aan de meer theologisch-wetenschappelijke oriëntatie van de predikant en de predikant vice-versa gebruik kan maken van en leren aan de meer theologisch-praktische en agogische oriëntatie van de pastor. Voor iedere gemeente met pastor is idealiter en desgewenst een predikant beschikbaar en omgekeerd kunnen gemeenten met een predikant gebruik maken van de eigen expertise van een pastor. Deze intervisie kan worden vormgegeven in teamverband (indien aanwezig), in het verband van de werkgemeenschap van predikanten, pastores en kerkelijk werkers of door een nader te doordenken vorm van onderling mentoraat.

Overzicht van de functiekenmerken

Algemeen

- A1. Kern van functie/ ambt
- A2. Rol in de gemeente en haar directe omgeving
- A3. Dienen van de kerk in breder verband en samenleving

Werkvelden

- W1. Dienst aan het Woord
- W2. Voorgaan in eredienst en andere vieringen.
- W3. Vorming, toerusting, catechese, jeugdwerk en opbouw van de gemeente.
- W4. Missio Dei: het verkennen en getuige zijn van het Woord in de wereld
- W5. Herderlijke zorg en pastoraat
- W6. Leidinggevende en bredere dan plaatselijke taken

A1 Kern van de functie / het ambt

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
De kerkelijk werker is vooral gericht op de doorwerking van het Woord in deelgebieden van de gemeente en de levens van mensen. Dat gebeurt in b.v. missionaire arbeid, jeugd- en jongerenwerk, vorming, toerusting en catechese, pastorale arbeid, diaconale arbeid en/ of gemeenteopbouw. De praktische oriëntatie en het vermogen theorie en praktijk op elkaar af te stemmen maakt de kerkelijk werker in staat in te spelen op veranderingen in de samenleving en persoonlijke situaties.	De <i>pastor</i> is in het bijzonder geroepen tot: - de bediening van Woord en sacramenten, - de verkondiging van het Woord in de wereld, - de herderlijke zorg en het opzicht - en het onderricht en de toerusting De functie van <i>pastor</i> richt zich primair op de plaatselijke gemeente en kenmerkt zich door een praktijkgerichte invulling. Er wordt gewerkt aan doelstellingen vanuit een eigen spiritualiteit met zelfstandig gebruik van bestaande theorieën en theologische en agogische modellen.	De <i>predikant</i> is in het bijzonder geroepen tot: - de bediening van Woord en sacramenten, - de verkondiging van het Woord in de wereld, - de herderlijke zorg en het opzicht - en het onderricht en de toerusting De functie van <i>predikant</i> richt zich niet alleen op de plaatselijke gemeente maar ook op het geheel van kerk en samenleving en kenmerkt zich door een reflectieve en geestelijk – theologische en filosofisch verdiepende invulling. Er wordt aan doelstellingen gewerkt vanuit eigen spiritualiteit en met zelfstandige en creatieve verwerking van theologische tradities en ontwikkelingen.
Opmerking: In artikel V van de kerkorde wordt het 'openbare ambt van Woord en Sacrament' geduid en onderscheiden. Bovenstaande 'kern' gaat voor zowel pastor als predikant uit van wat in V.3 vermeld staat bij predikant.		

A2 Rol in de gemeente en haar directe omgeving

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
De kerkelijk werker heeft een 'zelfstandige' positie binnen het werken in de gemeente. De kerkelijk werker werkt - indien van toepassing - samen met predikant en/of pastor. De kerkelijk werker voert haar / zijn werkzaamheden uit in verbondenheid met de kerkenraad; Door, in de bediening gesteld, adviserend lid te zijn van de kerkenraad of volgens overgangsregeling als ouderling-kerkelijk werker of diaken-kerkelijk werker lid te zijn van de kerkenraad. De kerkelijk werker zet zich in voor het kerk-zijn van vandaag en morgen, samen met ambtsdragers en vrijwilligers.	De pastor heeft een 'leidende' rol binnen het werken in de gemeente en haar omgeving. De pastor werkt – indien van toepassing - samen met de predikant en/of kerkelijk werker(s). De pastor is als lid van de kerkenraad mede belast met het opzicht van de gemeente. De pastor werkt in verbondenheid met de kerkenraad mee aan de ontwikkeling en uitvoering van beleidsmatige kaders en benodigde veranderingsprocessen. De pastor werkt vanuit een open doelstelling zelfstandig mee met andere ambten aan het kerk-zijn van vandaag en morgen. De pastor staat waar nodig zelfstandig tegenover de gemeente of een lid daarvan. De pastor zoekt daarbij de samenwerking met de predikant of anderen.	De predikant heeft een 'breder leidende' rol binnen het werken in de gemeente en haar omgeving. De predikant werkt – indien van toepassing - samen met de pastor en/of kerkelijk werker(s). De predikant is als lid van de kerkenraad mede belast met het opzicht van de gemeente. De predikant geeft in verbondenheid met de kerkenraad zelfstandig en collegiaal geestelijk leiding aan de ontwikkeling van beleidsmatige visies en kaders en is daarbij in staat, mede vanuit theologisch-hermeneutisch perspectief, veranderingen in kerk en context te duiden en mede leiding te geven aan veranderingsprocessen. De predikant geeft vanuit een open doelstelling vorm en richting aan het kerk-zijn van vandaag en morgen en gaat andere ambten daarin dienend voor.
Ambten heersen niet hiërarchisch over elkaar. Desondanks wordt er van de ene functie meer verwacht dan de andere als het gaat om richting geven en bestuur.		

A3. Dienen van de kerk in breder verband en samenleving

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
Niet van toepassing, of het moet een combinatie van activiteiten/ functies in verschillende gemeenten zijn, zoals nu ook al vaak het geval is	De pastor verricht zelfstandig werkzaamheden buiten de gemeente (b.v. classis en synode, mentoraat, oecumene, samenwerkingsverband of maatschappelijk). De pastor onderhoudt een netwerk in zowel de relevante beleidsgebieden, als met lokale partners in de samenleving. De pastor neemt deel aan en draagt mogelijk op onderdelen bij aan permanente educatie en houdt zo de eigen competenties op orde.	De predikant verricht zelfstandig werkzaamheden buiten de gemeente (b.v. classis en synode, consulentenschap en mentoraat, oecumene, samenwerkingsverband of maatschappelijk, landelijke commissies met theologische dimensies). In de predikantsfunctie wordt meer sturing of verbinding verwacht vanuit theologisch-hermeneutisch perspectief waaronder het wisselen/ inleven in andere paradigma's. De predikant neemt deel aan permanente educatie en vervult waar mogelijk daarin ook een rol gericht op de ontwikkeling van collega's en die van de kerk als geheel.
Het onderscheid tussen pastor en predikant is niet waterdicht en mede afhankelijk van de specifieke gaven van pastor of predikant en de rol die een gemeente vervult in het grotere geheel van de kerk en samenleving. Uitgangspunt is dat iedere werker 5 - 10% van de werktijd beschikbaar is voor bovengemeentelijke werkzaamheden van welke aard ook. Zie aanvullende opmerkingen.		

W1: Dienst aan het Woord

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
Niet van toepassing of gedeeltelijk en gericht op specifiek vraagstuk	Dienst aan het Woord in de rol van leraar, gids en voorbeeld voor de gemeente. De pastor doet dit vanuit een geestelijke en praktijkgerichte oriëntatie, waarbij deze de betekenis en context van de Bijbel verbindt met de leefwereld van mensen. In het spreken en handelen wordt verwacht dat de pastor theologische en sociale vraagstukken doordenkt en benadert op gemeentelijk en individueel niveau.	Dienst aan het Woord in de rol van leraar, gids en voorbeeld voor de gemeente. De predikant verbindt de betekenis en context van de Bijbel met de leefwereld van mensen. De predikant doet dit vanuit geestelijk en wetenschappelijk-theologisch perspectief. Daarbij wordt verwacht dat de predikant zich verplaatst in de leefwereld van mensen en door hen gehanteerde paradigma's, om van daaruit nieuwe en/of hernieuwde inzichten te ontwikkelen die vruchtbaar kunnen zijn voor individu, gemeente en / of kerk.
Het gaat hier om de invulling van het 'zijn' van Dienaar van het Woord in brede zin, dus niet alleen beperkt tot het voorgaan in de eredienst. Het resultaat is in de taakomschrijving niet meegenomen. Van de pastor mag meer toepassing van bestaande theologie en methoden verwacht worden en van de predikant meer vernieuwende eigen reflecties / onderzoek waardoor er een 'ander' of 'ongedacht' perspectief/ hermeneutische diepgang ontstaat.		

W2: Voorgaan in eredienst en andere vieringen.

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
Incidenteel voorgaan in specifieke vieringen die aansluiten bij de rol en bediening van de kerkelijk werker. Voor bestaande situaties van ouderling – kerkelijk werker: krachtens overgangsregeling voorgaan in erediensten zoals bepaald in verleend preekconsent.	Het in het voorgaan en de verkondiging verbinden van de leefwereld van de mensen met die van de Bijbel en systematische theologie vanuit een verantwoorde exegetische gebruik makend van basale eigen toegang en door anderen verkregen toegang tot de grondteksten en verdere bronnen. Tevens voorgaan bij belijdenis, doop en avondmaal, bevestiging ambtsdragers, trouwdiensten en het uitspreken van de zegen. De pastor kent de grenzen van zichzelf en de theologische en methodologische kaders van waaruit gewerkt wordt. Daarom zoekt de pastor – waar nodig – de samenwerking ^(AB) met de predikant voor collegiale consultatie of coaching.	Als pastor, aangevuld met de taak om in verkondiging Bijbelse teksten op hernieuwde wijze, op basis van zelfstandige, verantwoorde exegetische vanuit de grondtekst en gericht op hun betekenis voor de geloofsgemeenschap in de hedendaagse cultuur te vertolken. Daarbij staande in de traditie en gebruik makend van grondige homiletische en hermeneutische kennis en vaardigheden. Vanuit deze taak treedt de predikant – indien gevraagd - op als adviseur of theologisch specialist voor anderen bijvoorbeeld in het team van een samenwerkingsverband van (kleine) gemeenten of in het kader van de werkgemeenschap.
Het gaat hier bij de pastor om de zogenaamde 'predikantsbevoegdheden' zoals in de huidige kerkordelijke regelingen omschreven in Ord. 3-12-14.		

W3: Vorming, toerusting, catechese, jeugdwerk en opbouw van de gemeente

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
De kerkelijk werker ontwerpt specifieke leeractiviteiten met behulp van didactische, pedagogische en psychologische methoden en inzichten die passen bij het geleefd geloof en die de gemeenteleden (en anderen) inwijdt en versterkt in hun geloofsleven en doet dat creatief en vernieuwend en met behulp van resultaten uit academisch theologisch onderzoek.	De pastor ontwerpt leeractiviteiten met behulp van didactische, pedagogische en leerpsychologische methoden en inzichten die passen bij het geleefd geloof en die de gemeenteleden (en anderen) inwijdt en versterkt in hun geloofsleven. De pastor doet dat creatief en staande in de traditie en met behulp van resultaten uit academisch theologisch onderzoek. De pastor is toegerust om, met theologische en agogische kennis en ervaring, mede leiding te geven aan processen van verandering en vernieuwing.	Als in pastorfunctie waarbij in de predikantsfunctie verwacht wordt dat deze waar nodig en mogelijk vernieuwde theologische en methodologische kaders voor de catechese, toerusting en opbouw van de gemeente, (mede) ontwikkelt en / of aanzetten daarvoor geeft. De predikant is toegerust om, onder andere vanuit theologisch-hermeneutisch perspectief, mede leiding te geven aan processen van verandering en vernieuwing.
De pastor kiest de 'theologie' en 'methode' en past deze toe op de vraag. De predikant articuleert vanuit de huidige tijd en cultuur nieuwe vragen en geeft aanzetten voor ontwikkeling.		

W4: Missio Dei, verkennen en getuige zijn van het Woord in de wereld

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
Projectmatige invulling van een concrete opdracht om mensen te betrekken bij geloof en kerk binnen en buiten de gemeente. Doelgroepen vinden en relaties mee opbouwen, waarbij aangesloten wordt op levensvragen en maatschappelijke ontwikkelingen.	Als kerkelijk werker aangevuld met beleidsontwikkeling op het niveau van de gemeente. Onderzoek naar de persoonlijke, maatschappelijk en sociologische kenmerken van groepen in de samenleving en mensen die daar deel vanuit maken. Toepassing van beschikbare theologische modellen en kaders.	Als pastor (en dus ook als kerkelijk werker) aangevuld met de taak om bestaande en nieuwe theologisch verankerde paradigma's, strategieën en benaderingen reflectief te evalueren en bijdragen te leveren aan het ontwikkelen ervan, inspeland op de huidige tijd en cultuur.
Het werkveld dat hier omschreven wordt kan ook worden aangeduid als missionair werk of evangelisatie. <u>'Missio Dei'</u> verbindt met recenter theologisch inzicht op dit terrein.		

W5: Herderlijke zorg en pastoraat

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
Gerichte uitvoering van pastorale zorg aan de hand van enkele (A) of meerdere (B) methoden en technieken vanuit de sociale wetenschappen en praktische theologie. Hierbij staat het in de diepte kunnen luisteren naar mensen, zowel als liefdevolle basishouding als professionele deskundigheid voorop. Actieve verdieping in nieuwe methodologie voor herderlijke zorg. Aansluitend bij de leefwereld van specifieke doelgroepen.	Als kerkelijk werker (B) aangevuld met de taken: algemeen beleid voor de gemeente te ontwikkelen; indien gewenst, onder eindverantwoordelijkheid van de kerkenraad coördinerend, leiding te geven aan de pastorale zorg in de gemeente daar waar dit bijvoorbeeld wordt uitgevoerd door ouderlingen en / of anderen; waar nodig tegenover de <u>pastorant</u> positie te nemen en vanuit theologische en ethische kaders te zorgen voor bestaansverheldering. Als ambtsdrager Christus representerend dichtbij mensen.	Als pastor (en dus ook als kerkelijk werker) waarbij de functie tevens vraagt vanuit academisch perspectief te kunnen reflecteren op praktisch theologische paradigma's en daaruit alternatieve denkwijzen te kunnen aanbieden of ontwikkelen. Aan individuele pastoranten en / of aan andere werkers in het pastoraat in gemeente en kerk.
Methoden, technieken en theologie staan algemeen omschreven. Dit kan gaandeweg nauwkeuriger worden geformuleerd, zowel vanuit de praktijk van de kerk als van de opleidingen.		

W6: Leidinggevende en bredere dan plaatselijke taken

Kerkelijk werker (A/B)	Pastor	Predikant
Voorwaarden scheppen voor zichzelf en anderen bij uitvoering taken. Luisteren en handelen vanuit belangen en behoeften doelgroepen. Leiding geven aan processen en mensen die daarin een rol spelen. Volwaardig gesprekspartner zijn voor kerkenraad en andere belanghebbers.	Als kerkelijk werker met: een voortrekkersrol aangaande missie, visie en 'beleid' van de gemeente; hogere eisen aan het motiveren van anderen; meenemen van anderen in de toepassing: rollen vervullen in een samenwerkingsverband van gemeenten aansluitend bij specifieke werkgebieden en vaardigheden.	Als pastor waarbij de zelfstandige opdracht tot het formuleren van een gedragen missie, visie en 'beleid' van gemeente en kerk; als geestelijk leider inspireren van anderen vanuit Bijbel en traditie met zelfstandige hermeneutische creativiteit. Vormgeven van samenwerking van de gemeente in groter verband of het vervullen van (aanvullende of specifieke) besturende of specialistische, onderzoekende rollen in bovengemeentelijk verband.
Deze opzet is algemeen en niet uitputtend en met een absolute 'waterscheiding' omschreven. Leidinggevende en andere bredere rollen zullen ook altijd weer afhankelijk zijn van wat iemand meebrengt aan 'gaven van de Geest' en eerdere ervaringen in leven en werk.		

Indicatie schaalindeling		
Functiegroep Functieschaal/ salaris	Dienaar van het Woord (NLQF niveau erkende vooropleiding)	Kerkelijk Werker (NLQF niveau erkende vooropleiding)
Schaal 11	Predikant (7) Predikant (>7)	
Schaal 10	Pastor (6)	
Schaal 9		Kerkelijk Werker B (6)
Schaal 8		Kerkelijk Werker A (5)
Onbezoldigd / 'tentmaking'	Nader te onderzoeken	
Opmerkingen: 1. Dit overzicht is, zoals het er staat, 'indicatief' bedoeld en er kunnen geen rechten aan worden ontleend. Het Georganiseerd Overleg en de Kleine synode gaan over de arbeidsvoorwaarden. 2. Er wordt in dit overzicht gesproken over 'schalen' terwijl de uitwerking van de kerkelijk rechtspositie die voor alle drie de profielen gaat gelden een andere systematiek kent. Voor dit indicatieve overzicht hebben we hier voor gekozen. 3. De predikant staat in dit overzicht in schaal 11, dit is wel te lezen als onderzijde schaal 11. 4. Verkenningen naar 'tentmaking ministry' wijzen uit dat hier dermate veel aspecten aanzitten dat verdere doordenking of en hoe dit mogelijk is noodzakelijk is. 5. De wens van de generale synode voor een financiële prikkel tot academisch promoveren door een predikant (bij schaal 11 weergegeven met >7) zou kunnen worden gerealiseerd met een toeslag maar de realisatie is aan het Georganiseerd Overleg.		

Samenvattend en aanvullend:

- Op het gebied van taken en werkterreinen zijn predikant en pastor in de kern vergelijkbaar, waarbij het vooral gaat om de bevoegdheden rondom 'woord en sacrament' en hun (mogelijke) rol in ambtelijke vergaderingen.
- Tegelijkertijd zien we bij de invulling op deze en andere werkterreinen een wezenlijk verschil in benadering en perspectief. Dit verschil komt vooral tot uiting in de praktijkgerichte theologie en hulpwetenschappen die de pastor toepast binnen de gemeente en kerk, tegenover de meer academisch georiënteerde theologie en hulpwetenschappen van de predikant die de predikant niet alleen aanwendt binnen de gemeente, maar ook voor de kerk als geheel en bij haar opdracht in de samenleving.
- Daarnaast bestaat er een verschil in niveau binnen de functie-eisen: de pastorfunctie omvat de taken van de kerkelijk werker, aangevuld met extra verantwoordelijkheden en bevoegdheden, gericht op werkzaamheden met een grotere mate van complexiteit. Voor de predikant geldt mutatis mutandis hetzelfde ten opzichte van de pastor, waarbij het onderscheid vooral ligt in de academische theologische achtergrond en de werking in de bredere en daarmee nog complexere ruimte van de kerk en haar publieke theologische getuigenis in de samenleving.
- De functies van predikant, pastor en kerkelijk werker kunnen elkaar op een waardevolle wijze aanvullen en versterken, vooral binnen collegiale verbanden of samenwerkingsverbanden die zich tussen gemeenten ontwikkelen, maar ook middels theologische intervisie in de werkgemeenschappen van predikanten, pastores en kerkelijk werkers.
- Voor iedere dienaar van het Woord geldt dat ongeveer 5 – 10 % van de werktijd gereserveerd zou moeten zijn voor bovenlokaal werk waarbij dit voor de predikant in hogere mate geldt dan voor de pastor. Dit omvat onder meer bestuurlijke taken binnen classis en synode (voor zowel pastor als predikant), consulentschap (primair voor predikanten), het delen van verdiepte theologische en hermeneutische kennis met collega's (predikanten), het delen van praktijkgerichte theologische en agogische kennis (pastores), mentorschap, deelname aan teamrollen en eventuele inzet in landelijke

commissies (primair predikanten). Het onderscheid wat hier gemaakt wordt tussen pastor en predikant zal nooit waterdicht zijn maar altijd mede afhangen van iemands persoonlijke kwaliteiten en mogelijkheden en die van de gemeente.

- f. Aan de kleine synode van 26 september 2025 wordt voorgesteld om een tijdelijk Georganiseerd Overleg in te stellen, samengesteld uit leden van het GO Medewerkers en het GO Predikanten. Dit overleg krijgt de taak om adviezen over arbeidsvoorwaarden en de bijbehorende uitvoeringsbepalingen voor te bereiden en, waar van toepassing, vast te stellen.
- g. Tijdens de gesprekken tot nu toe is duidelijk geworden dat het aanstellen van een werker pro Deo (ook wel 'tent-making ministry') nog veel vragen en onzekerheden oproept. Denk daarbij aan de manier waarop de bezettingsbijdrage wordt verrekend, maar ook aan wat dit betekent voor de formele en informele positie van deze werker — zowel binnen de gemeente als in het bredere collegiale netwerk. Omdat dit onderdeel relatief klein is binnen het geheel en er nog te veel onduidelijkheden zijn, vinden wij het verstandig om dit voorstel voorlopig even 'in de wacht te zetten' en nog niet in te voeren. We vragen de synode hier begrip voor en hopen dat dit onderwerp op een later moment met passende aandacht besproken kan worden.

G. Inbedding van het hulpmiddel: proces en procedure bij de keuze voor pastor of predikant

Procesroute en procedure:

Onderstaande route suggereert mogelijk een strakke, lineaire volgorde. In werkelijkheid gaat het om een iteratief proces, waarin sommige stappen, parallel, herhaald of heroverwogen kunnen worden als het verloop van het proces daar aanleiding toe geeft. Het vraagt om aandacht op verschillende niveaus van diepgang.

a. Vroegtijdig contact classispredikant/ financieel beleidsadviseur (CCBB)

In een zo vroeg mogelijk stadium zoeken de classispredikant en de gemeente waar een vacature ontstaat met elkaar contact voor een oriënterend gesprek. Dit gesprek waar, afhankelijk van de werkwijze in een classis ook het classisteam en/ of de financieel beleidsadviseur (classicale college voor behandeling beheerszaken) wordt betrokken, dient om gezamenlijk zicht te krijgen op de lokale en regionale context en om de begeleiding van het proces tijdig en integraal op gang te brengen.

Toelichting: Door de classis hierin actief te positioneren, wordt de gemeente vanaf het begin ondersteund én wordt recht gedaan aan de plek van de gemeente binnen de bredere kerkelijke context.

b. Aanwijzen van een consulent

Kerkenraad en classispredikant overleggen over het aanwijzen van een gekwalificeerde consulent ter begeleiding van het beroepingsproces. Op basis van dit overleg wijst het breed moderamen van de classicale vergadering de consulent aan. De consulent ondersteunt de kerkenraad ook breder en houdt – in overleg met de classispredikant - tevens oog op de bredere context. Uitgangspunt is dat de reguliere predikanten in de omgeving als consulent kunnen optreden, waarbij instructie voor de inzet van het hulpmiddel zal worden aangeboden. Daarnaast wordt overwogen of, gelet op het grote en naar verwachting nog groeiende aantal vacatures in bepaalde delen van het land ook een landelijke pool van beschikbare consulenten gevormd kan worden.

c. Opstellen gemeenteprofiel

Op basis van de evaluatie en beleidsmatige herbezinning stelt de kerkenraad een profielschets van de gemeente op, waarin nadrukkelijk ook mogelijke vormen van samenwerking met andere gemeenten worden meegenomen.

d. Inzetten van het hulpmiddel

Met begeleiding van de consulent zet de kerkenraad het hulpmiddel in om te onderzoeken welk type werker (pastor of predikant) het meest passend is. De classispredikant en de consulent stemmen af over de regionale context en weging daarvan.

e. Aanvragen solvabiliteitsverklaring

De kerkenraad vraagt een solvabiliteitsverklaring aan bij het classicale college voor de behandeling beheerszaken (CCBB), dat hierover een bindend advies uitbrengt met een geldigheidsduur van één jaar. De solvabiliteitsverklaring zal inhoudelijk niet ingaan op de keuze pastor of predikant maar spreken over een 'budget'.

f. Overleg met BMCV / AK

Parallel aan stap c t/m e overlegt de kerkenraad met het breed moderamen van de classicale vergadering (BMCV), indien van toepassing in afstemming met de algemene kerkenraad, over samenwerkingsmogelijkheden, scenario's en de gewenste omvang van de vacature. Dit overleg kan uitgebreid zijn indien nodig of beperkt (bv tussen classispredikant en consulent) indien mogelijk.

g. Opstellen profielschets predikant/ pastor en instellen beroepingscommissie

De kerkenraad stelt een beroepingscommissie in (of vormt deze zelf) en stelt een profielschets van de gewenste kandidaat op waarbij de uitkomsten van bovenstaande onderdelen c. (gemeenteprofiel) en d. (hulpmiddel) worden betrokken. Deze profielschets wordt, indien de kerkenraad dat wenselijk acht, besproken met de gemeente.

h. Verzoek tot stellen van vacature

De kerkenraad vraagt, indien van toepassing na toestemming van de algemene kerkenraad, aan het BMCV toestemming om te starten met het beroepingswerk, met het gewenste profiel (waarin opgenomen de keuze pastor of predikant) en conform de afgegeven solvabiliteitsverklaring. Indien door het breed moderamen gewenst kan zij in gesprek gaan met de kerkenraad over het gewenst profiel cq de keuze pastor of predikant.

i. Toetsing door BMCV

Het BMCV toetst in het kader van Ord. 3-3-1 of:

- voldoende is gedaan om samenwerking met andere gemeenten te realiseren;
- het hulpmiddel zorgvuldig – waaronder ook het nodige overleg - is toegepast, met het oog op de gemeente en mede gelet op de bredere kerkelijke context, waardoor de keuze voor pastor of predikant gerechtvaardigd is;
- er een geldige solvabiliteitsverklaring is;
- er een concept werkplan is opgesteld (ter bespreking met de te beroepen pastor of predikant), in overeenstemming met de bijbehorende functie en de formatieomvang, waarin passende ruimte is opgenomen voor bovenlokaal werk en voor studie/permanente educatie;

j. Besluit over beroepingsproces

Het BMCV verleent toestemming om te starten met het beroepingsproces, of gaat in gesprek met de kerkenraad wanneer verdere afstemming wenselijk is.

k. Start beroepingsproces

De gemeente start de procedure van beroeping.

l. Eventuele heroverweging profielkeuze

Indien zich tijdens het beroepingswerk ontwikkelingen aandienen die leiden tot een heroverweging van de profielkeuze, treedt de kerkenraad in overleg met het BMCV en, zo nodig het CCBB, om de mogelijkheden en gevolgen hiervan te verkennen. Dit overleg kan leiden tot een herzien besluit van het BMCV in het kader van Ord. 3-3-1.

m. Bezwaarprocedure

Indien de kerkenraad zich bezwaard voelt bij een besluit van het BMCV in het kader van Ord. 3-3-1, kan op reguliere wijze om revisie worden verzocht of bezwaar worden aangetekend bij het klassicale college voor bezwaren en geschillen (conform Ord. 12).

H. Het vervolg en aandachtspunten daarvoor

Aan het slot van deze tussenrapportage vatten wij samen waar het, ook procesmatig, om gaat. We hebben een tussenstand gegeven van de ontwikkeling van het hulpmiddel. Er zijn inmiddels zestien thema's benoemd die richtinggevend zijn bij het 'goed kijken naar de context' en die als geheel kunnen helpen bij de keuze voor een pastor of een predikant in een vacature. Daarbij is ook de inbedding beschreven: het proces en de procedure waarbinnen dit hulpmiddel zal functioneren. Zowel hulpmiddel als inbedding zijn nog in ontwikkeling. Een pilotfase volgt, waarin in verschillende gemeenten en andere kerkwerkplekken (bijvoorbeeld ook een pioniersplek) wordt getest of de inhoud toereikend is, welke eisen aan de vormgeving gesteld kunnen worden, en waar aanpassing nodig is.

In de gesprekken aan klankbord- en ontwerptafels kwamen telkens terugkerende thema's naar voren. Sommigen benoemden deze als dilemma's of knelpunten, anderen als zorgen, uitdagingen of eenvoudigweg met de houding: *'benieuwd hoe het zal gaan'*. Wij zien deze thema's als aandachtspunten voor de pilots, voor andere onderdelen van het project en voor de monitoring na invoering.

Het gaat onder meer om het samenspel van kerkenraad en classis en de rol van de consultant daarin, waarbij de in de inleiding genoemde *begrenzing van de autonomie van de plaatselijke gemeente* een rol speelt. Daarnaast gaat het om de mogelijkheden en grenzen van samenwerking, zowel tussen werkers als tussen gemeenten: de wenselijkheid en soms noodzaak daarvan wordt breed erkend, maar de praktijk blijkt weerbarstig. Ten slotte keert steeds de vraag terug of financiële overwegingen uiteindelijk bepalend zullen zijn voor de gemaakte keuzes. Voor al deze onderwerpen wordt gezocht naar uitvoerbare en zo breed mogelijk gedragen oplossingsrichtingen.

Monitoring, bijstelling en verdere ontwikkeling

Juist daarom achten wij het van belang nu al vooruit te kijken naar de fase ná de inwerkingtreding. Wij stellen voor dat de synode in de loop van 2026 een 'commissie van begeleiding en monitoring' instelt (een uitgewerkt voorstel volgt later). Deze commissie kan de

werking en effecten van *Ruimte voor Woord en Geest* volgen, inclusief onbedoelde neveneffecten, en aanbevelingen doen aan kerk en opleidingen om bij te sturen waar nodig.

Zo'n commissie kan bovendien voorzien in een bredere behoefte die in de gesprekken van de afgelopen maanden naar voren kwam: het verlangen naar een structureel en breed overleg tussen beroepsgroepen, kerk en opleidingen. In zo'n overleg kunnen thema's rond het werk van predikanten, pastores en kerkelijk werkers blijvend gedeeld en gezamenlijk ontwikkeld worden. Ook verdere bezinning op beroeps- en functieprofielen kan daarin een plaats vinden, omdat zulke profielen altijd opnieuw onderhoud en vernieuwing vragen. Voor dit moment is de articulatie van de functieprofielen zo goed als afgerond. De mogelijkheid van een gedifferentieerde weging van functies met het oog op beloning zal op korte termijn nog worden getoetst door een extern bureau. Daarmee is de weg naar een afgerond hulpmiddel en een zorgvuldige inbedding nog niet voltooid, maar wel duidelijk gemarkeerd.

Met deze tussenrapportage hopen wij de synode en andere belanghebbenden zicht te geven op de voortgang, vertrouwen te wekken in de verdere uitwerking, en samen de volgende stap te zetten op de route van *Ruimte voor Woord en Geest*.

I. Appendix: Nadere planning synode.

Met de totstandkoming van deze tussenrapportage — en in samenhang met de voortgang in de overige werkpakketten — kan inmiddels ook een nadere planning worden geschetst ten aanzien van de behandeling in de generale synode. Dit uiteraard onder het voorbehoud van de uitkomsten van de synodebesprekingen in november a.s. en mogelijk onvoorziene ontwikkelingen. Bovendien is de verdere planning mede afhankelijk van de vraag of het generale college voor de kerkorde erin slaagt om, op basis van deze tussenrapportage én de besprekingen in november, tijdig met haar voorstellen te komen.

Planning Ruimte voor Woord en Geest in synode	
Wanneer	Wat
September 2025	Kleine synode: Instellen tijdelijk Georganiseerd Overleg (rechtspositie, WP6)
November 2025	Generale synode: Tussentijdse rapportage hulpmiddel inclusief profielarticulatie (WP5) en tussenrapportage bijz. CvR. Bespreking uitwerking GCKO twee routes 'dienaar van het woord in kerkorde' (WP7)
April 2026	Generale synode: Eindrapportage hulpmiddel (WP 5) en eindrapportage bijz. CvR. Behandeling kerkordevoorstellen eerste lezing (WP7);
Mei – November 2026	Consideraties kerkenraden en classes (WP7) inclusief algehele informatieronde langs classes/ regio's.
April 2027	Generale synode: Behandeling kerkordevoorstellen tweede lezing (WP7)
1 juli 2027	Inwerkingtreding (wellicht met uitzondering van enkele onderdelen die meer voorbereidingstijd behoeven)
November 2027	Generale synode: Evaluatie project <i>Inrichting van de Ruimte voor Woord en Geest</i> en bespreking daaruit voortkomende aanbevelingen en 'huiswerk'.

